

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry
Kuninkaankatu 39
33200 Tampere
pirkanmaa@sl.fi

MIELIPIDE
21.12.2022

Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry
PL 482
33101 Tampere
pily@pily.fi

Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys ry
% Arja Pihlaja, pj
Ailinkuja 6
39700 Parkano
arja.pihlaja@ysy.fi
ysyposti@ysy.fi

Pirkanmaan ELY-keskus
PL 297
33101 TAMPERE
kirjaamo.pirkanmaa@ely-keskus.fi

VIITE: PIRELY/20035/2021

ASIA: Mielipide Parkanon Tuuli Oy:n Takakangas-Pihlajaharjun
tuulivoimahankkeen YVA- selostuksesta

JOHDANNOKSI

Parkanon Tuuli Oy:llä on suunnitteilla Parkanon Alkkianvuoren läheisyyteen 2 270 ha alueelle Takakangas-Pihlajaharjun 10–12 tuulivoimalan teollisen energiantuotannon alue. Tuotantoalueelle suunnitellaan rakennettavaksi 8–10 MW:n ja enintään 300 m korkeita voimaloita, sähköasema, niiden välinen maakaapelointi, tarvittavat yhdystiet ja voimaloiden väliset huoltotiet. Suunnitelmassa on esitetty kolme sähkönsiirron vaihtoehtoa, joista yksi vaihtoehto on esitetty toteutettavaksi maakaapelilla.

Hankealueen keskellä on tärkeä vedenhankintaan soveltuva Latikkakankaan pohjavesialue (I-luokka). Hankealueella sijaitsee myös luonnontilainen lähdepohjainen ja vesilain mukaan suojeltava Latikkalampi, jonka ympäristö on rajattu metsälakikohteeksi. Hankealueella esiintyy myös muita lähteitä ja pohjavesivaikutteisia tihkupintoja. Noin 200–500 m etäisyydellä hankealueen rajasta sijaitsee Pookinlähde, joka ylläpitää merkittävää pohjavedestä riippuvaista elinympäristöä. Lähteet, lammet ja tihkuvesipinnat kertovat alueen voimakkaasta pohjavesivaikutteisuudesta ja pohjaveden muodostumis- ja suotumisalueista kohti Ristiharjun pohjavesialuetta.

Hankealueen eteläosassa sijaitsee Rengassalon Natura 2000 -alue (FI0336003). Hankealue ulottuu osittain Rengassalon Natura-alueen pohjoisosien päälle ja muilta osiltaan hankealue kiertää sitä hevosenkenkämäisesti.

Hankealueen pohjoisosassa¹ sijaitsevat arvokkaat geologiset muodostumat (arvoluokka 4, ge2) Alkkianvuoren kallioalue (arvoluokka 4, ge2), valtakunnallisesti arvokas Alkkianvuoren rantakerrostuma² (ge3). Myös Raatosulkonnevan Natura 2000 -alue (FI0336007) on merkitty kaavaluonnoksessa hankealueeseen kuuluvaksi. Hankealueella on Unescon Geopark-kohteita ja alueella sijaitseva Alkkianvuori on aiemmin nostettu esiin mm. Suomen luonnonsuojeluliiton yhtenä koko maan sadasta luontoarvoiltaan erityisenä kuvatuista 100 Luontohelmeä-kohteena. Hankealueella on merkittävää virkistys- ja luontomatkailukäyttöä.

Hankealueella on vaikutuksia alueen luontoon, ympäristöön ja ihmisiin koko elinkaarensa eli joko 35 vuoden (kaavaselostus) tai 50 vuoden ajan (ympäristövaikutusten arviointiselostus) ajan.

Esitämme muistutuksemme aluksi Takakankaan -Pihlajaharjun tuulivoimahankkeen YVA-selostuksesta ja toteutussuunnitelmasta tekemämme vaatimukset ja lisäselvitystarpeet luettelonomaisesti.

Tämän jälkeen käymme muistutuksen kohdat yksityiskohtaisemmin läpi. Toivomme, että esitystapa helpottaa muistutukseemme tutustumista.

YVA-selostukseen ja suunnitteluun liittyvät vaatimukset ja lisäselvitystarpeet

- Suuritehoisen, teollisen tuulienergian tuotannon keskittymisen vaikutukset Pirkanmaan luoteis- ja pohjoisosiin ja maakuntien rajoille eivät saa jäädä vain yksittäisten hankkeiden hanketarkastelujen varaan. Merkittävien ekologisten käytävien ja vaarantuneiden luontotyyppien huomioon ottaminen sijoituspaikkoja arvioitaessa tulee tehdä huolellisesti.
- Jo energiateollisuudelle raaka-aineita tuottaneen ja voimaperäisen maankäytön rasittaman alueen valjastaminen uudelleen teollisen energiantuotannon alueeksi estää luonnon toipumista ja monimuotoisuuden palautumista, vaikka kyseessä onkin hiilipäästöttömään energiaan siirtyminen. Tämä tulee huomioida, jotta alueelliset vaikutukset eivät tule kohtuuttomiksi.
- Rengassalon vanhojen metsien alue tulee riittävin suojavyöhykkein rajata pois hankealueen läheisyydestä. Molemmat Natura-alueet, kuten myös geologisesti arvokkaat kohteet ja Geopark-alue luontopolkuineen ja retkeilyreitistöineen olisi jo lähtökohtaisesti tullut poistaa kokonaan hankekaava-alueesta ja niiden ympärille tulee varata riittävän laajoja suojavyöhykkeitä, joille voimaloita ei voi rakentaa. Alueet ovat maakuntakaavamerkinnän (luo) sisäpuolelle jääviä alueita ja niitä koskee maakuntakaavan kehittämissuosituksien.
- Vaikutusarviointia varten tehty näkyvyystarkastelu on osin jopa harhaanjohtava. Kuvasovitteet eivät anna todellista käsitystä siitä, miten laajasti tuulivoima muuttaa erityisesti avoimia lähimaisemia ja miten vahvasti se dominoi maisemakuvaa.

¹ https://www.fi/app/uploads/g/3/i/cikbqlzhzznjgnjczbybfgb/061--alkkianvuoren-ympaeristoe_parkano_karvia_kohdekuvaus.pdf

² <http://www.d3.ymparisto.fi/d3/Tuura/pdf/TUU-04-010.pdf>

Vaikutusarviointia tulee täydentää ja kuvasovitteiden käytöllä tulee luoda mahdollisimman oikea mielikuva rakentamisen vaikutuksista kaikille niille alueille, joita näkyvyyshaitat koskevat.

- Maaseudun rauhaan, hiljaisuuteen ja loman viettoon liittyvälle yritys- ja luontomatkailulle sekä virkistyskäytölle aiheutuvista merkittävistä haitoista tulee tehdä oikeat johtopäätökset ja lieventää haittoja hankealuetta rajaamalla.
- Tehtyjen linnustoselvitysten puutteet tulee korjata. Havainnointipäiviä puuttuu erittäin runsaasti sekä kevään että syksyn ajalta. Havainnointiajat eivät ole alkaneet ohjeiden mukaisina aikoina ja havaintopäiviä tulee kerryttää ohjeiden mukaiselle tasolle. Haastavia sääoloja ei ole huomioitu. Reittisiirtymien vuoksi havainnointi tulee perustua usean vuoden seurantaan. Erityisesti on huomioitava uhanalaiset, silmälläpidettävät ja taantuneet lajit mukaan lukien suuret ja matalalla lentävät linnut. Soidinaktiivisuudessa esiintyvien erojen vuoksi havaintoja tulee ulottaa eri vuosille. Virheet aineistossa tulee korjata ja kartuttaa havaintotietoja sekä lintutieteellisten yhdistysten sopimuksen varaisilla aineistoilla että paikallistuntemusta apuna käyttäen. Boreaalisten metsien kolopesijöille aiheutuvat häiriöt ja haitat tulee estää.
FINIBA JA MAALI-alueet on huomioitava paremmin. Matalalla lentävien suurikokoisten lintujen muutto-, levähdys- ja pesintäalueet tulee kartoittaa paremmin. Sähkönsiirtovaihtoehto Saukonsuon yli tulee poistaa. Sähköverkkoon liittymisen haitat tulee minimoida.
- Suden ja metsäpeuran lajikohtaiset erityispiirteet ja se, että tuulivoimaloista saattaa aiheutua häiriötä tuulivoimalan varsinaista rakennuspaikkaa laajemmalle alueelle, tulee huomioida.
- Pohjavesivirtausten kulku ja pohjaveden paine tulisi selvittää ja yksilöidä maaperän ominaisuuksien ja koostumuksen osalta erityisesti geoteknisen selvityksen yhteydessä perustusten rakentamista ja sijoittelua määriteltäessä. Pohjavedet tulee suojata myös alueen kaikkea infraa rakennettaessa. Erityisesti tulee selvittää elinkaaren loppumisen vaikutukset sekä siinä tapauksessa, että perustukset jäävät peitettäviksi tai jos ne puretaan. Työmaa tarvitsee erilliset ja yksityiskohtaiset rakennusaikaiset ohjeet vahinkojen välttämiseksi.
- Luonnollista pinta- ja pohjaveden kulkua muuttavat rakenteet, esteet ja rummut sekä niiden sijainti tulee myös esittää kartalle sijoitettuna.
- Hankealueen kokoa on rajoitettava poistamalla hankealueesta lännen puoleinen osa voimaloineen, numerot 9 ja 10. Ristinevan jälkikäyttö mahdollisen aurinkovoimatuotannon alueeksi tulee säilyttää
- Kaikkeen rakentamiseen, perustuksiin ja tie- ja työaluesiin ja kuljetuksen mahdollistamiseen tarvittavat maa- ja kiviainesten ja murskeen kumulatiivinen kokonaismäärä tulee konkretisoida ymmärrettävään muotoon. Samalla tulee arvioida millainen muutos koko hankealueella tapahtuu, jos kaikki kiviaines otetaan alueen sisältä.
- Perustusten geoteknisistä toteuttamisen edellytyksistä ja perustamisratkaisujen todennäköisyyksistä tulee antaa selvempi kuva eri voimalayksikköjen osalta hankealueella. Samoin perustusten vaatima betonin ja raudan määrä tulee arvioida tarkemmin. Maamassojen vaihdon tarve ja perustusten syvyyteen vaikuttavat tekijät erilaisilla maapohjilla tulee arvioida.

- Perustusten maisemointitoimenpiteet tai perustusten purkuun liittyvät työvoimavaltaiset vaiheet tulee esittää tarkemmin. Tulee myös esittää, millaisia ennakkollisia sopimuksia purkuvaiheista ja vakuuksista on tehty.
- Maisemoitavaksi jäävien betoniperustusten murenemisen ja raudituksen ruostumisen vaikutus pitkän ajan saatossa pohjavesialueen läheisyydessä tulee esittää
- YVA-selostukseen tulee vielä liittää riittävän yksityiskohtainen ja eritelty selvitys siitä, millaista kehitystä hankkeen aikana on tapahtunut palautteen myötä.
- Lisäksi kommentoimme paikallistuntemuksen tarvetta, osallistamista, esiselvityksiä ja niiden suhdetta maakuntakaavoitukseen, ilmastotavoitteiden ja niiden eteen tehtävän työn suhdetta tuulivoimarakentamiseen ja muun ilmastotyön korvautumista.

1. Huomiotta jääneet luoteisen ja pohjoisen Pirkanmaan erityispiirteet ja hankealueen muut käyttömuodot

Luonnon monimuotoisuuden ydinalueet (luo) ja ekosysteemipalvelujen kannalta merkittävät maa- ja metsätalousalueet (MK) merkittiin edellisessä maakuntakaavaudistuksessa 2040 MKK-kartalle. Yhtenäisten metsäalueiden muodostamien metsämantereiden ja muiden ekologisten suuralueiden merkitystä luonnon monimuotoisuuden säilyttäjinä korostettiin maakuntakaavaa laadittaessa. Ekologisten käytävien merkitys on kasvanut entisestään, ja niiden puute uhkaa köyhtyvää Pirkanmaan luontoa.

Pirkanmaalla – pitkin Suomenselän vedenjakajaa – kohti itärajaa kulkee Suomenselän–Maanselän ekologinen yhteys, joka on kansainvälisestikin merkittävä suo- ja metsälajiston leviämiskäytävä Venäjän Karjalasta läntiseen ja eteläiseen Suomeen. Pirkanmaan luoteisiin ja pohjoisiin osiin keskittymässä oleva teollinen tuulivoiman energiantuotanto pahimmillaan katkaisee merkittäviä metsäisien ja soiden muodostamia ekologisia käytäviä. Näiden alueiden merkityksen arviointi ei saa jäädä vain yksittäisen yksityiskohtaisemmin tuulivoimahankkeen arvioitavaksi.

Tehokkaan maa-ainesten oton, metsätalouden ja energiateollisuuden tarpeisiin turvetta tuottaneen alueen hyväksikäytön jatkuminen uutena teollisen energiantuotannon alueena estää luonnon monimuotoisuuden toipumista, vaikka kyseessä onkin hiilipäästöttömään energiaan siirtyminen.

Allekirjoittaneet katsovat, että edellä esitetyn ohella nyt arvioitavana olevassa Takakankaan-Pihlajaharjun tuulivoiman sijoittamisessa on jätetty huomioimatta hankealueen välittömässä läheisyydessä olevan luonnon erityispiirteet sekä rakentamisen aiheuttamat kielteiset vaikutukset lähialueille ja alueen muille käyttömuodoille.

1.1 Erityiset luontoarvot

Takakangas-Pihlajaharjun suunniteltu tuuliteollisuusalue vaikutusalueineen sijoittuu valtaosin Pirkanmaan maakuntakaavaan 2040 merkitylle ekosysteemipalvelujen kannalta merkittäville luonnon monimuotoisuuden ydinalueille (luo) ja maa- ja metsätalousalueille (MK) niin, että hankealueen sisään jää sekä Raatosulkonnevan (FI0336007) että Rengassalon (FI0336003) vanhojen metsien suojelealueeseen kuuluvaa valtion omistamaa suojelematonta aluetta.

Pirkanmaan seutukaavassa suojelualueella on SL1-merkintä. Luonnon monimuotoisuuden ydinalue (luo) kiittää Rengassaloa hevosenkämäisesti ja osuu vahvasti maakuntakaavan luomerkitylle alueelle.

Luonnon monimuotoisuuden ydinalue-merkinnällä on osoitettu maakunnallisesti merkittävät laajat, yhtenäiset ja luontoarvoiltaan maakunnallisesti edustavat luontokokonaisuudet. Alueet ovat osa maakunnan ekologista verkostoa. Merkintä ei rajoita alueen käyttöä haja-asutusluonteiseen rakentamiseen tai loma-asumiseen. Kehittämissuosituksen mukaan maankäytön suunnittelussa ja toteuttamisessa tulee ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja muiden luontoarvojen säilyminen sekä välttää luonnonympäristöjen pirstoutumista. Aluetta koskevissa suunnitelmissa ja päätöksissä tulee ottaa huomioon alueen luontoarvot.

Kumpikin alue on luontodirektiivin perusteella Natura 2000 -verkostoon hyväksytty erityisten suojelutoimien alue (SAC).

Rengassalon Natura-alue on erittäin edustava vanhojen metsien alue, jonka suojeluperusteena on boreaaliset luonnonmetsät ja keidassuot. Ne ovat luontodirektiivin liitteessä 1 mainittuja ensisijaisesti suojeltavia ns. priorisoituja luontotyyppisiä, joiden luontoarvojen säilymisestä Suomi on erityisesti vastuussa. Vanhojen metsien määrä Pirkanmaalla on erittäin vähäinen ja tilanne huono, mikä korostaa Rengassalon merkittävyyttä.

Rengassalon Natura-alueen tietolomakkeella todetaan, että rajauksen ulkopuoliset hakkuut ja ojitukset saattavat vaikuttaa alueen luonnontilaan heikentävästi, lisäksi alueen suojeluperusteena mainitulle liito-oravalle suojelualueen ulkopuolelle jäävä Ritaojan varsi on tärkeä ruokailualue. Tuulivoimahankkeen rajaus ei noudata maakuntakaavan 2040 tausta-aineiston ja Natura-arvioinnin mukaista Takakankaan-Pihlajajarjun tuulivoima-alueen rajausta³

Rengassalon vanhojen metsien alue tulee riittävin suojavyöhykkein rajata pois hankealueen läheisyydestä, kuten maakuntakaavan laadinnan yhteydessä tehdyn arvioinnin mukaan tausta-aineistossa on tehty ja luo-aluemerkintöjä ja kehittämissuosituksia tulee noudattaa. Muuten hanke on maakuntakaavan vastainen. Tarkemmassa tarkastelussa tulee määrittää riittävä etäisyys ja se, miten Rengassaloon aiheutuvia haittoja ehkäistään.

Myös Raatosulkonnevan Natura-alueella on priorisoituihin luontotyyppisiin kuuluvaa boreaalista luonnonmetsää.

Natura-arvioinnin⁴ tulee arvioida suunnitellusta toiminnasta Natura-alueen suojeluperusteille mahdollisesti aiheutuvia vaikutuksia ja sen tulisi lisäksi olla ajantasaista.

Suomen Luontotieto Oy:n laatima selvitys perustuu lomakkeista saatavien tietojen koonnille. Lajien esiintymisen, niiden elinympäristöjen ja suojeltujen luontotyyppien nykytilan selvittämistä varten tarvitaan maastotöitä.

Katsomme, että arvioinnissa ei ole tarkasteltu riittävällä tavalla esimerkiksi Rengassalossa esiintyville ja sen kautta kulkeville lajeille mahdollisesti aiheutuvia häiriöitä, kuten melua, tärinää, valohaittaa tai törmäysvaaraa.

Molemmat Natura-alueet, kuten myös geologisesti arvokkaat kohteet ja Geopark-alue luontopolkuineen ja retkeilyreitistöineen olisi jo lähtökohtaisesti tullut poistaa kokonaan

³ Pirkanmaan maakuntakaavan naturatarveharkinta OSA A 02092016.pdf ss 125-127

⁴ https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/337697/SYKEra_47_2021_Luontoselvitykset-ja-luontovaikutusten-arviointi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

hankekaava-alueesta. Pirkanmaan maakuntakaava 2040 Natura-arvioinnin tarveharkinta-julkaisussa on käsitelty sovellettavia etäisyyksiä.

1.2 Luonnonhistorialliset arvot vs. maisema-arvot, Unescon Geopark-alue

Parkanoa Suomenselän vedenjakaja-alueella luonnehditaan selvityksissä maisema-arvoiltaan vähäiseksi "takamaaksi". Alueella ei ole määriteltyjä erityisiä valtakunnallisia tai maakunnallisia maisema-arvoja eikä pitkäaikaisen maanviljelys-, asutus- ja rakennustoiminnan myötä syntyneitä kulttuuriarvoja. Suomenselkä onkin jäänyt vaille maakunnallisesti arvostettuja maisemakohteita Ely-keskusten 2010-luvulla tekemissä maisemakartoituksissa.

Ihmisen muovaaman kulttuurimaiseman sijaan Parkanon seudun ainutlaatuisuus pohjautuu alueen geologiseen ja luonnonhistorialliseen kehitykseen. Alkkianvuori maisemineen, metsineen ja suoalueineen on erityinen luonnonhistoriallinen ja geologinen kohde, jossa kehitystä vuoristomaasta suomaaksi voi edelleen selvästi havainnoida. Maakunnallisen tai valtakunnallisen maisema-aluearvon sijaan alueen erityinen arvo luontokohteena on tunnustettu Yhdistyneiden kansakuntien kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescossa, joka myönsi LH-Geoparkiin kuuluville suomaille ja historiallisille vuoristokohteille Geopark-statuksen. Suomessa Geopark-alueita on kolme, kun taas valtakunnallisia maisema-alueita on 186.

Edellä mainituista syistä johtuen allekirjoittaneet pitävät suurena virhearviona sitä, että Alkkianvuori ja sen luontopolut ja arvokkaat muinaisrannat ovat valikoituneet tuulivoiman sijoituspaikaksi. Katsomme, että suunnitelmien myötä alueen arvostus on muuttunut pelkäksi kiinteistöveroarvoksi. Tällainen suhtautuminen väheksyy oman luontomme ja luonnonhistorian tosiasiallista arvoa.

Kaikki edellä mainitut alueet Natura-kohteiden ohella tulee poistaa hankealueesta.

1.3 Maaseutumaisemien ja hiljaisten alueiden säilyttämisen tärkeys

Maaseutualueelta odotetaan yleensä luonnonrauhaa. Vaikutuksia arvioitaessa pitää huomioida, että teollinen ympäristö maisemakuvassa vähentää kokemusta koskemattomasta luonnosta ja tällä on välillisiä vaikutuksia paitsi itse luontoon myös alueen virkistyskäyttöön, maatilamajoitus-, lomamökki- ja luontomatkailuyritysten toimintamahdollisuuksiin ja tulokseen. Hankealueelle ja sen välittömään läheisyyteen sijoittuvat Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark-kohteet ovat matkailullisesti tärkeitä, ja niiden kehittämiseksi on tehty paljon työtä.

Selostus antaa yritystoiminnasta myös virheellisen kuvan mökkeilynä, kun esimerkiksi SyVillan perinnetila tosiasiallisesti on kolmen eri yritystahon yhteinen yritys ja tarjoaa kokous- ja majoitustiloja, opastettuja luonto- ja kotiseuturetkiä sekä hyvinvointireittejä ja -tapahtumia kotimaisille ja kansainvälisille asiakkailleen. SyVilla esimerkiksi sijaitsee tosiassa 2–5 km (ei 8 km) etäisyydelle piirretyn vaikutuskehän sisällä eli vaikutusalueella, jossa tuulivoimalat näkyessään muodostavat hallitsevan elementin. Selostuksessa todetaan: "sekä järvien selille ja niiden takana sijaitseville rannoille muutokset maisemassa ovat paikoittain merkittäviä".

Maaseudun rauhaan, hiljaisuuteen ja loman viettoon liittyvää yritystoimintaa ja hankkeita sekä tärkeitä kohteita, kuten esimerkiksi Kourajärven rannalla oleva laajassa yhteiskäytössä oleva kohde, on myös Pohjois-Pirkanossa suunnittelun alueen lähivaikutusalueella. Lähialueille on myös kaavoitettu ja ohjattu runsaasti vapaa-ajan asumista.

YVA-menettelyn aikana saadussa palautteessa esitettiin huolta erityisesti Alkkianvuoren ympäristön ja retkeilyreitistön muuttumisesta hankkeen toteutumisen myötä (asukaskyselyyn vastasi 115 henkilöä). YVA-selostuksessa todetaan, että tuulivoimalat muuttavat virkistyskäytön ja metsästyksen luonnetta ja mahdollisuuksia. Voimaloiden käyntiäänien ja lapojen pyörimisliikkeen huminan todettiin muuttavan äänimaisemaa ja synnyttävän uuden melulähteen. Alle kahden kilometrin etäisyydellä voimaloista sijaitsee yli 15 asuin- ja lomarakennusta. Erityisen haitallista äänimaiseman muuttuminen on hyvinvointimatkailulle ja virkistykselle, joka rakentuu luonnon hiljaisuuteen ja metsäluonnon esteettisiin arvoihin keskittymiselle.

Vaikutusten arvioinnissa ilmenneistä haitoista tulisi vetää oikeita johtopäätöksiä hankealueen kokoa määritettäessä ja voimaloita sijoitettaessa.

2. Näkyvyys- ja maisema-arviointi

Selostuksessa metsänpeiton arvioidaan häivyttävän monet voimaloiden haittavaikutukset vähän merkityksellisiksi tai haittojen lieventyvän katvealueissa. Takakangas-Pihlajaharju-hankkeen vaikutusalueen pinta-alasta avointen alueiden, kuten järvien, sisämaan kosteikkojen, avosoiden, harvapuustoisten metsien, pensaistojen, avointen kankaiden, viljelysmaiden sekä virkistys- ja vapaa-ajan toiminta-alueiden suhteellinen osuus on kuitenkin suuri (Corine). Hankealueen ympäristössä voimalat ovat dominoiva maisemaelementti aina kahden kilometrin etäisyyteen saakka ja jopa viiteen kilometriin saakka alueilla, joilla näköesteitä ei ole.

Katsomme, että vaikutusarviointia varten tehty näkyvyystarkastelu ja kuvasovitteet eivät anna todellista käsitystä siitä, miten laajasti tuulivoima muuttaa erityisesti avoimia lähimaisemia ja miten vahvasti se dominoi maisemakuvaa. Kuvasovitteita voi osin pitää jopa harhaanjohtavina, koska kuvakulma on haettu siten, että voimalan suuntaan on esteitä. Vaikutusten arvioinnissa ei ole riittävällä tavalla tarkasteltu voimaloiden valojen vaikutusta alueen luonteeseen erityisesti pimeään aikaan. Kuvasovitteita pimeän ajan häiriöstä pystytään kuitenkin laatimaan. Merkittäviä lähivaikutuksia olisi tullut tarkastella seitsemään kilometriin saakka, kuten käynnissä olevan vaihemaakuntakaavan tuulivoimalle sopivien alueiden määrittelyssä on tehty.

Selostuksessa tulee korostaa, että ihmissilmän kyky havainnoida ympäristöä vastaa parhaiten 50 mm objektiivilla otettua kuvaa, kun sen sijaan panoraamakuvaa häivyttää näkyvyyden taustamaisemiin ja vaikeuttaa näkyvyyden merkittävyyden arviointia. Haittavaikutuksia ilmentäviin havainnekuviin tulee viitata ja kehottaa soveltamaan näkyvyyttä niille avoimille paikoille, joissa sitä selvästi on, mutta jotka eivät ole tulleet mallinnetuksi. Kohteet, joissa dominanssi tulee esiin, tulisi vähintään luetteloida.

3. Luontoon ja lajeihin kohdistuvat vaikutusarviointit

3.1. Linnusto

Hankkeiden tai suunnitelmien yhteydessä tehtävien selvitysten tavoitteena on selvittää vaikutusalueen linnusto riittävän tarkasti, jotta toiminnan vaikutuksia voidaan arvioida.

Suomen ympäristökeskuksen julkaisun Linnustovaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa⁵ mukaan linnustaselvitykset tulee tuulivoimahankkeissa tehdä julkaisun luvun 3 mukaisesti:

- 1) Maalinnuston kartoitusmenetelmän mukaiset pesimälinnustokartoitukset sekä meri- että maa-alueilla tehdään toukokuun alun ja kesäkuun lopun välisenä aikana riippuen siitä, onko alue Etelä- vai Pohjois-Suomessa. Kartoitusalueen laajuuden määrittelyyn tulee perustua kartoitusmenetelmän tuntevan asiantuntijan arvioon.
- 2) Pesivän ja lepäilevän linnuston lentoaktiivisuuden havainnointia tulee tehdä pesimä-, kevät- ja syysmuuttokausina vähintään kymmenen päivän ajan siten, että edellä mainitut alueelliset ja lajikohtaiset erityispiirteet tulevat huomioituksi. Eri-tyistä huomiota on kiinnitettävä lintujen säännöllisesti käyttämien lentoreittien ja lentokorkeuksien sekä petolintujen suosimien kaartelupaikkojen selvittämiseen.
- 3) Havainnointipiste tai -pisteet tulee valita niin, että niiltä käsin on havainnoitavissa koko suunniteltu tuulivoima-alue. Koska eri lajiryhmien muutot tapahtuvat ajallisesti hyvinkin eri aikoina, kattavan kokonaiskuvan saamiseksi ja eri sääolosuhteiden huomioimiseksi kevätmuuton seuranta on syytä tehdä maaliskuu- ja Etelä-Suomessa vähintään 30 päivän ajan ja Pohjois-Suomessa vähintään 20 päivän ajan. Seurantajakson pituudessa on ajallista vaihtelua, koska Etelä-Suomessa muuttokausi kestää Pohjois-Suomea pidempään. Syysmuuttoa on syytä seurata elo-marraskuussa niin ikään vähintään 30 (Etelä-Suomi) ja 20 (Pohjois-Suomi) päivän ajan.

3.1.2 Linnustaselvitysten puutteet

Tehdyissä linnustaselvityksissä on useita puutteita. Kevätmuuttoselvitykseen sisältyy havainnointi ajalta 14.3. - 10.5.2022. Havainnointipäiviä on vain 12. Virallisen ohjeistuksen mukaan Etelä-Suomessa pitää havainnointipäiviä olla 30. Käytettyjen havainnointipäivien määrä on aivan liian alhainen. Lisäksi kevätmuuton seuranta on alkanut liian myöhään, jotta se antaisi riittävän hyvän kuvan kotkien muuttamisesta ja liikkumisesta alueella. Kotkien muuton seuranta on aloitettava reilusti helmikuun puolella.

Syysmuutonseuranta on suoritettu ajalla 22.8. - 4.11.2021. Havainnointipäiviä on vain 13. Havainnointi päättyi liian aikaisin, jos ajatellaan esimerkiksi laulujoutsenmuuton ajoittumista. Samaten kurkimuuton seuranta ei ollut lokakuussa toisen kurkiryynnistyksen aikana. Virallisen ohjeistuksen mukaan havainnointipäiviä tulee syysmuuttoselvityksessäkin olla 30 Etelä-Suomessa

Muuttoselvityksen yhteydessä todetaan, että sääolot olivat haastavia. Tilanne oli sama sekä kevätmuuton että syysmuuton havainnoinnin aikana. Sääolojen heilahteluista johtuen ja myös muuton reittisiirtymien vuoksi vuosittain tulee muuttoselvitysten perustua useamman kuin yhden vuoden selvityksiin. Havainnointipäiviä tulee olla huomattavasti enemmän kuin nyt on ollut. Linnustovaikutuksien arviointi tulisi kohdentaa paremmin suurikokoisiin ja harvalukuisiin lajeihin. Alueen lävitse säännöllisesti muuttavista tai liikkuvista linnuista tarvitaan tarkempaa tietoa kuin nyt on esitetty. Matalalla lentävistä lintujen levähdys-, ruokailu- ja pesintäalueista tehdyt huomiot ovat puutteellisia.

5

3.1.3 Uhanalaiset lajit

Pesimäaikaisten petolintujen liikkumiseen alueella ja lentämiseen alueen kautta (muun muassa ruokailulennot) ei ole ilmeisesti paneuduttu kunnolla. Luultavasti erilaisten oletusten turvin on jätetty tekemättä selvitys pesimäaikaisesta petolinnustosta. Virallisen ohjeistuksen mukaan esimerkiksi pesimäkaudella on petolintujen lento- ja reittiselvityksiä tehtävä vähintään 10 päivänä. Muutoinkin petolintujen havainnoinnin tehokkuudessa on puutteellisuuksia.

Tuulivoima-alueen tuntumassa voi olla kaksikin suuren erityisesti suojellun petolinnun reviiriä Tästä syystä on tarpeen myös riittävä talvinen havainnointi. Erityisesti suojeltu petolintu saattaa olla reviirillään koko vuoden. Talviaikaiset lentoreitit voivat vaihdella esimerkiksi muun vuoden reiteistä. Uhanalaisen suuren petolinnun vaihtopesät ja saalistusalue suuntautuu tietojemme mukaan nimenomaan hankealuetta kohti Häädetkeitaan suunnasta. Lisäksi alueen pohjoispuolelle sijoittuvan uhanalaisen petolinnun vaihtopesäalue ja saalistusalueen suunta tulisi selvittää tarkemmin.

Linnustoselvityksessä on tultu virheelliseen päätelmään riekon (VU) katoamisesta tuulivoima-alueelta tai sen välittömästä läheisyydestä. Alueella esiintyy edelleen riekkoja, jotka ovat muiden kanalintujen tapaan varsin herkkiä törmäilemään tuulivoimalarakenteisiin ja sähköjohtoihin. Tuulivoima-alueen ja sen lähialueiden riekkokanta on Suomessa ja Pirkanmaalla lajin esiintymisen etelärajalta. Vahingolliset vaikutukset kannan kykyyn säilyä alueella on tiukasti vältettävä. Tuulivoimalarakentamisen vuoksi riekon esiintymisen alaraja ei saa nousta. Alueelle on myös suunnitella ennaltamisuunnitelmia, jotka edistäisivät riekonkin kantaa.

Riekosta on kevättalvelta 2022 tuoreita havaintoja hankealueelta Rengassalon reunoilta ja läheiseltä kankaalta sekä Ylimysnevalta. Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys on kartoittanut esiintymisalueita pitkään. Hankealueen välittömässä läheisyydessä pohjois- ja länsipuolella Alkkian- ja Lylynevoilla on uhanalaisen riekon esiintymisalueita. Sähkönsiirron, kantaverkon ja hankealueen vuoksi riekkojen esiintymisalueet hankealueella ovat vaarassa eristyä.

3.1.4 Pöllöt, haukat, kanalinnut ja kolopesijät

Yhden vuoden pöllöselvitys ja kanalintuselvitys ovat melkoisen epävarmoja. Sääolot ja ravintotilanne vaikuttavat olennaisesti pöllöjen soidinaktiivisuuteen. Samaten kanalintujen soidinaktiiviteetti voi vaihdella tuntuvasti vuosittain.

Selostuksessa kerrotaan muun muassa, että helmipöllöstä on havainto tuulivoima-alueen lähellä pohjoisen suunnalla 23.2.2022. Samalla todetaan, että oli huono myyrävuosi. Tämä on vaikuttanut alueella ja alueen läheisyydessä liikkuvien pöllöjen määriin ja havaitsemiseen. Helmipöllö on Pirkanmaallakin suuresti taantunut laji. Se on nykyisin silmällä pidettävä laji.

Pitkään jatkuneen vähenemisen vuoksi silmälläpidettäväksi arvioitu (NT) ja rauhoitettu kanahaukka pesii hankealueella. Uhanalaisen (VU) hiirihaukan pesinnästä on myös luotettavat havainnot hankealueen läheiseltä vaikutusalueelta, kuten myös muutonaikaisia havaintoja. Lajien vähenemisen taustalla on metsien pirstoutuminen sekä vanhojen metsien väheneminen.

Rengassalo on kolopesijöille hyvin tärkeä elinympäristö, sillä alueen suurissa männyissä on huomattavan paljon koloja. Kolopesijälintujen, kuten tikkojen, tiaisten ja monien pöllöjen lisäksi myös lepakot, oravat ja liito-oravat käyttävät kolopuita. Vanhojen boreaalisten luonnonmetsien lajit

kuten metso, varpuspöllö, puukiipijä, hömötiainen (EN), töyhtötiainen, pohjantikka, palokärki, pikkusieppo, kanahaukka ja kulorastas kuuluvat metsälintujen selvästi taantuneeseen lajijoukkoon. Hankealueen pesimälajistoon kuuluu myös vaarantunut pyy (VU).

3.1.5 Paikallistuntemus, kartoitusmateriaalien ja tietopalvelujen käyttö

Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry korostaa, että on aina syytä ottaa yhteyttä paikallisiin lintuyhdistyksiin ja muihin luontoyhdistyksiin. Tiira-lintutietopalvelussa monet arkojen lajien havainnot saattavat olla salattuja. Ne eivät näy julkisesti. Edelleen on huomautettava, että Tiira-havaintojen käyttäminen esimerkiksi konsulttityössä edellyttää paikallisen lintuyhdistyksen lupaa. Tämä käy ilmi Tiira-lintutietopalvelun käyttöehdoista.

3.1.6 Haittojen vähentäminen

Hankealueen vaikutuspiirissä oleville merkittävälle linnustoalueille, kuten FINIBA ja MAALI-alueille, muuttoreiteille ja metsäkanalintujen esiintymisalueille aiheutuvia haittoja tulisi pienentää esimerkiksi rajaamalla hankealuetta lännen puolelta ja vähentää voimaloiden määrää.

Olemme esittäneet kantaverkon rakentamista koskevassa mielipiteessämme Fingridille (5.12.2022) kokonaan uuden vaihtoehdolinjauksen tutkimista etäämpää Saukonsuon MAALI-alueesta ja Häädetkeitaan FINIBA-alueesta, mutta lähempää Takakangas- Pihlajaharjun hankesuunnittelualuetta kulkien. Linja olisi mahdollista viedä Metsähallituksen vahvasti ojitettuja monikäyttömetsiä läpäisevää reittiä pitkin. Tämä linjaus estäisi riekkoalueiden yhteyksien katkeamisen ja vähentäisi MAALI- ja FINIBAN-alueille ja matalalla lentäville linnuille koituvaa haittaa. Hankealueen sähkönsiirtosuunnitelmat ja kantaverkkoon liittäminen tulee toteuttaa mahdollisimman vähin vaurioin.

Yhteenvetona toteamme, että tehdyt linnustoselvitykset ovat siinä määrin puutteellisia, että selvityksiä tulee täydentää. Todellisten linnuille aiheutuvien vaikutuksien arvioimiseksi tulisi arvioida kaikkien samalla muuttoreitillä sijaitsevien voimala-alueiden kokonaisvaikutuksia lintujen käyttäytymiseen ja esiintyvyyteen.

Hankkeen voimalarakentaminen sekä sähkönsiirron ja kantaverkkorakentamisen kielteiset vaikutukset linnustoon moninkertaistuvat, kun kokonaisuhaikkoja tarkastellaan yhdessä muiden lähialueelle rakennettavien voimaloiden kanssa. Linnuston jälkiseuranta tulee suorittaa tehokkaasti myös Takakangas- Pihlajaharjun osalta, jos voimalat rakennetaan..

3.2 Luontodirektiivin litteen IVa lajit ja muut lajit

Luontovaikutusten arvioinnissa tulee ottaa lisääntymis- ja levähdyspaikkojen (LLP-paikat) lisäksi huomioon myös näiden paikkojen väliset tärkeät siirtymäreitit, joiden hävittäminen tai heikentäminen voi johtaa LLP-paikan häviämiseen tai heikentymiseen. LLP-paikan häviämiseen tai heikkenemiseen johtava kulkureitin katkeaminen rinnastetaan LLP-paikan häviämiseen tai heikkenemiseen.

3.2.1 Susi

Hankealueelta on marraskuussa 2022 tehty varmistettu havainto yhdeksän suden laumasta. Havaintoja on tehty myös perhelaumasta, jossa on alfaparin lisäksi havaittu 5 pentua. On ilmeistä,

että kyse on *lisääntyvistä* susista, toisin kuin sutta koskevassa selvityksessä todetaan. Poikasten syntymän jälkeen sudet liikkuvat pesän läheisyydessä, mutta alkavat kesän edistyessä vähitellen liikkua koko reviiirillä.

Suden lisääntymispaikka on pesä, vaikka pesäpaikat vaihtuvat lähes aina vuodesta toiseen. Muita levähdyspaikkoja ei voida niiden jatkuvan vaihtumisen tai hyvin vaikean löydettävyyden vuoksi määritellä.

Alue on kuitenkin joko susien reviiirin ydinaluetta tai susien keskimääräistä enemmän käyttämää aluetta. Susi on luontodirektiivin liitteen IV(a) laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan kielletty. Suden lajikohtaiset erityispiirteet ja se, että tuulivoimaloista saattaa aiheutua häiriöitä tuulivoimalan varsinaista rakennuspaikkaa laajemmalle alueelle, tulee huomioida.

3.2.2 Metsäpeura

Metsäpeura on Euroopan unionin tärkeänä pitämä laji, jonka suotuisa suojelutaso on pyrittävä säilyttämään tai palauttamaan. Suojelukeinona on alueellinen suojelu (Natura 2000 -alueet). Luonnontilaisessa metsämaisemassa metsäpeurat elävät vanhoissa metsissä ja soilla, joissa hirviä ja susia on vähemmän. Metsäpeura hyötyy luonnon ydinalueista, rauhallisista suurehkoista metsäalueista, jotka ovat useiden lajien tärkeitä elinalueita, sekä ekologisista käytävistä ja metsien muodostamista ketjuista.

Maankäytön ja rakentamisen seurauksena metsäpeuran laidunalue- ja elinympäristöt vähenevät ja rakennuskohteista muodostuu sekä fyysisiä että käyttäytymisen muutoksista johtuvia liikkumisesteitä. Metsäpeurat herkistyvät myös tuulivoimaloiden välkkeen tai melun ja lisääntyvän ihmistoiminnan vuoksi ja muuttavat käytöstään. Häiriöt näkyvät mm vasonnan heikentymisenä.

Selvityksen mukaan metsäpeuroista ei alueelta ole tehty havaintoja, mikä kuitenkin olisi hyvin mahdollista. Seitsemisen ja Lauhanvuoren kansallispuistoissa 2017 alkanut metsäpeurojen palautusistutushanke päättyi heinäkuussa 2022, kun viimeiset metsäpeurat vapautettiin totutustarhoista luontoon. Molempien kansallispuistojen alueella elää nyt 40–50 yksilön kokoinen metsäpeurakanta. Heinäkuun 2022 aikana vapautettiin 39 metsäpeuraa, joista 23 on syntynyt totutustarhoissa. Hankkeen tavoitteena on ollut luoda tarhoista vapautettujen metsäpeurapopulaatioiden välille yhteys ja palauttaa metsäpeurakanta Suomenselän eteläiselle puolelle, jolta se on ollut kadonneena.

4. Pohjavedet ja pohjaveden suotumisalueet

Hankealue on Parkanon tärkeimpien pohjavesialueiden Latikkakankaan (0258123) ja Ristiharjun (0258117) pohjavesialueiden välittömässä läheisyydessä ja rajautuu pohjaveden suotumisalueeseen. Pohjavesivaikutteisuus hankealueella ja sen läheisyydessä on selvästi havaittavissa lampina, lähteikköinä, tihkupintoina ja arvokkaana vesilain suojelemana ympäristönä. Vain 200–500 metrin etäisyydellä hankealueesta sijaitsee vesilain turvaama Pookinlähde, joka ylläpitää merkittävää pohjavedestä riippuvaista elinympäristöä.

Pohjaveden pilaamiskielto käsittää suorat ja välillisesti aiheutuvat seuraukset niin hankealueella kuin sen läheisyydessä, hankealueen teillä, tienvarsilla ja työmaa-alueilla. Rakentaminen, perustusten yhteydessä tapahtuva kaivaminen ja maamassojen vaihto, rakentamiseen liittyvä liikennöinti alueella ja maa-ainesten otto aiheuttavat riskejä sekä rakennus- että purkuvaiheessa. Toimintavaiheessa joka viides vuosi tehtävät hydraulikka- ja mahdollisten vaihteistoöljyjen (noin 12

000 litraa) vaihto ja niihin liittyvät kuljetukset alueelle ja alueelta pois lisäävät onnettomuustapauksissa pohjavesien pilaantumiseriskä.

Lisää riskejä muodostuu käytön aikana, käyttöikä jatkettaessa ja käyttöiän jälkeen perustusten ja voimaloiden purun aikana. Pohjavesivarantojen merkittävyys kasvaa ilmastonmuutoksen edetessä.

Pohjavesivirtausten kulku ja pohjaveden paine tulisi selvittää ja yksilöidä maaperän ominaisuuksien ja koostumuksen osalta. Pohjavedet tulee huomioida myös alueen sähköjohtoverkkoa rakennettaessa.

5. Hankealueen koon rajoittaminen

Hankealueen koko on tällä hetkellä voimaloiden määrään suhteutettuna merkittävästi ylimitoitettu. Pidämme Natura-alueiden poistamista hankealueesta luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta välttämättömänä. UNESCO:n Geopark-kohteiden ja luontoretkeilyalueiden sisällyttäminen hankealueeseen on virhearviointi ja hyvin lyhytnäköistä, joten myös ne tulee poistaa hankealueesta kuten olemme jo eri otsakkeen alla todenneet.

Hankealue jakaantuu myös selvästi kahteen osaan, joiden väliin jää aluetta, jolle ei ole tarkoitus sijoittaa voimaloita. Voimalat 9 ja 10 tulisi poistaa Ristinevan läheisyydestä ja pienentää hankealueen käyttöön varattavaa pinta-alaa ja mahdollistaa käytöstä poistuneelle Ristinevalle muuta käyttöä.

Varteenotettava vaihtoehto jälkikäytölle on aurinkovoiman tuottaminen tuotannosta poistuneella avoimella suolla. Aurinkopaneeleista muodostuvien kaistojen välissä on myös mahdollista viljellä keräykseen sopivia kasveja ja samalla ehkäistä hiilidioksidipäästöjä ja tuottaa päästötöntä energiaa. Osa tuulivoimaenergian tarpeesta on mahdollista korvata toisella uusiutuvalla energianlähteellä, jonka tuotto voi olla erityisen hyvää myös juuri niinä aikoina, kun tuulivoima ei tuota. Aurinkovoiman sijoittamisen selvitysedellytykset Ristinevalle tulee säilyttää.

6. Elinkaariselvitykset ja yksityiskohtaisempien teknisten selvitysten tarve

Tuulivoima-alueen rakentamisen teknistä suunnittelua ja rakennusvaiheita tulee tarkentaa, jotta voidaan saada selkeä käsitys siitä, millä edellytyksillä ja millaiseen rakentamiseen johtavalle prosessille ja kokonaisuudelle osayleiskaavan myötä annetaan oikeusvaikutteinen lupa. Ilman selkeää kokonaiskuvaa ei voida luotettavasti harkita ympäristölupamenettelyn tarpeellisuutta. Kaavaselostuksessa puhutaan 35 vuoden elinkaaresta, mutta YVA-selostuksessa 50 vuoden elinkaaresta. Erot elinkaariarvioissa tulee avata.

Kirjallisuudessa ja mm tuulivoimayhdistyksen materiaaleissa kerrotaan perustusten käyttöiän saavuttavan päätepisteen aiemmin. Matias Lehtonen on Tampereen yliopistolle tekemässään diplomityössä Tuulivoimaloiden gravitaatioperustusten suunnittelu, huhtikuussa 2022 käsitellyt perustustusten rakentamiseen liittyviä vaatimuksia ja myös sitä, että varsinainen perustussuunnittelu riippuu tahosta, joka voimalat toimittaa. Työssä todetaan, että ala kaipaisi yhtenäisempää ohjeistusta.

Perustusten geoteknisistä toteuttamisen edellytyksistä ja perustamisratkaisujen todennäköisyyksistä tulee antaa selvempi kuva eri voimalayksikköjen osalta hankealueella. Samoin perustusten vaatima betonin ja raudan määrä tulee arvioida tarkemmin ja maamassojen vaihdon tarve ja perustusten syvyyteen vaikuttavat tekijät erilaisilla maapohjilla tulee arvioida.

Maanvuokrausopimusten osalta tulisi kertoa, missä määrin perustuksia on tarkoitus jättää Takakangas- Pihlajaharjun alueelle ja miten ne siinä tapauksessa aiotaan maisemoida. Perustusten purku kokonaan edellyttää betonirakenteiden lohkomista ja teräsrakenteiden leikkelemistä, mikä on hidasta ja työvoimavaltaista. Räjähdyttämisen on tehokkain purkamiskeino. Betoni hävitetään ja raudoitus kierrätetään. Jos betoni ja raudoitus jätetään pohjavesialueiden läheisyyteen tulee esittää arvio siitä, aiheutuuko betonin murenemisen ja raudoituksen ruostumisesta ajansaatossa riskejä. Tulee myös esittää, millaisia ennakkollisia sopimuksia purkuvaiheista ja vakuuksista on tehty.

Tarvittavien kivennäismaa-aineiden ja murskeen määriä tulee arvioida tarkemmin ja esittää myös missä määrin saatetaan joutua maamassojen vaihtoon ja miten ne on tarkoitus hoitaa. Edelleen on arvioitava, millainen alue on siinä vaiheessa kun sen elinkaaren jatkaminen edellyttää uusia työvaiheita ja toisaalta silloin, kun voimaloiden purkaminen on ajankohtaista.

Kiviainesten, murskeen, maanläjityksen sekä muiden kuljetusten kokonaismääriä tulee edelleen konkretisoida ymmärrettävämmiin. Kokonaismääriin tulee laskea koko hankealueen, voimaloiden ja yhdysteiden sekä parannettavien teiden vaatimat kumulatiiviset ainesmäärät.

Lisätietoa tarvitaan myös kuljetuksiin ja maanrakennukseen käytettävän kaluston ja järjestelytarpeiden osalta, jotta liikenteen ja rakentamisen aikainen häiriö perustuisi luotettavaan arvioon.

Luonnollista pinta- ja pohjaveden kulkua muuttavat rakenteet, esteet ja rummut sekä niiden sijainti tulee myös esittää kartalle sijoitettuina.

Sähköverkkoselvitys kaikkine yksityiskohtineen ja liityntäpisteineen tulee olla valmis kaavaehdotukseen mennessä.

7 Osallistaminen, ympäristövaikutusten lieventämiseen vaikuttaminen ja oikeusvaikutteisen kaavoituksen valmistelu

7.1 Paikallistuntemuksen hyödyntäminen sekä YVA:ssa että MRL:n mukaisessa kaavoitusprosessissa

YVA-menettelyn osallistumismahdollisuuksien keskeinen tavoite on tuottaa tietoa. Tiedon tuottaminen ilman hyvää paikallistuntemusta jää vajaaksi. Ihmisten elinolosuhteisiin, ympäristöön ja luontoon kohdistuvien seurausvaikutusten arviointi ei ole laadukasta ilman paikallistuntemusta, YVA-menettelyssä tulee varmistaa, että osallisuus ja kuuleminen on tapahtunut riittävällä tavalla ja että palautteella on ollut myös vaikutusta suunnitteluun.

Yleisötilaisuuksissa on tarpeen avata selvitysten ja selostusten eroja kaavaprosessin ja yva-menettelyn osalta. Monelta jää esimerkiksi huomaamatta, että selostusasiakirjat eroavat sisällöiltään, varsinkin kun niiden ulkoasu on lähes identtinen.

7.2 Osallistumisen vaikeuttaminen

Kumpikaan prosessi ei mielestämme saisi edetä siten, että osalliset joutuvat tekemään valintaa sen suhteen, mihin voivat yrittää vaikuttaa vai jättääkö osallistumisoikeutensa käyttämättä.

Parkanon Tuuli Oy:n YVA-konsultti on kaavoituksen laatijana samanaikaisesti YVA-selostuksen kanssa tehnyt oikeusvaikutteisen tuulivoiman osayleiskaavaluonnoksen Parkanon kaupungille. Kaavaluonnoksen lausuntoaika päättyi 30.11.2022, vain vajaa kaksi viikkoa YVA-selostuksen ja sen liitteiden sekä kaavaluonnoksen esittelytilaisuudesta (17.11.2022). YVA-selostukseen ja sen sisältämään laajaan liiteaineistoon (yhteensä 988 sivua) perehtyminen ei ole käytännössä mahdollista kaavaluonnoksen nähtävilläoloajan puitteissa.

Huomautamme, että Ely-keskuksella käsityksemme mukaan olisi ollut mahdollisuus huomata myös varsin merkittävien YVA-menettelyjen (Fingrid) yleisötilaisuuksien osuminen samalle päivämäärälle, nähtävilläolon ja muistutusajan samanaikaisuus. Ennen kaikkea asian huomiointi olisi ollut mahdollista hanketoimijatahoille, joilla on varmasti tietoa toisiinsa liittyvistä hankkeista.

7.3 Hankkeen ennakkosuunnittelu

Takakankaan-Pihlajaharjun hankkeesta vastaava taho, kaavoitustyötä ja arviointia tekevä taho ja kaavoituspäätösesityksestä vastaava taho ovat monin eri tavoin kietoutuneet toisiinsa. Tämän seurauksena kaupungin päättäviä tahoja on sitoutettu monin eri tavoin hankkeeseen jo ennen kuin mitään varsinaisia arviointeja prosessia varten on tehty. Paine hankkeen läpiviemisen onnistumiseksi on suuri.

Ennakkosuunnittelun johdosta Parkanon kaupungin alueella olevia tuulivoima-aluevarauksia ei myöskään ole tarkasteltu uudelleen voimaloiden kasvaneen koon ja tehon vuoksi, kuten maakunnan muilla alueilla Pirkanmaan liiton toimesta on vuosien 2021 ja 2022 aikana tehty. Parkanon kaupungin sijoituspaikka- ja vaikutustarkastelu perustuu vuosina 2012–2013 tehtyihin maakuntakaava 2040 aluevarauksiin, jolloin tuulivoimaloiden koko ja teho sekä puistojen laajuus olivat merkittävästi pienempiä. Parkanon oma taustaselvitys sisältää kaikki aiemmin esitetyt alueet potentiaalisina kohteina, kun muualla maakunnassa on tehty uutta harkintaa vaihekaavoituksen pohjaksi.

Menettely korostaa YVA-viranomaisen erittäin merkittävää ja riippumatonta roolia ja perustellun päätelmän suurta arvoa, jotta selvitysten riittävyys ja hankesuunnitelman puutteet havaitaan ja korjataan. Näin on luonnollisesti myös muiden MKK:n 2040 määrittelemien hankealueiden kohdalla, joille on jo virinnyt uuden teho- ja kokoluokan hankkeita ennen kuin vaihemaakuntakaava ehtii päivittyä ja Parkanossa erityisesti maakuntakaavan ohjauksen puuttuessa tulevaisuudessakin.

7.4 Ilmastotavoitteet

Tuulivoimarakentaminen tuo sijoituskuntaan laskennallisia päästöhyvityksiä, mutta ei välttämättä edistä paikallisia ilmasto- tai luonnon monimuotoisuuden elvyttämisen tavoitteita. Ilmastotyön ajatellaan korvautuvan esisijaisesti tuulivoimarakentamisella. Tuulivoimaan latautuva panostus on omiaan vähentämään osallistumisentarvetta maakunnan ilmastoforumissa ja hidastuttaa ilmastotiekartan muuta toteutumista paikallisella tasolla ja vaikuttaa jopa halukkuuteen irtautua Hinkukuntaverkostosta. Tämä heikentää muuhun ilmastotyöhön sitoutumista ja eriyttää maakunnan keskusta ja sen reuna-alueita toisistaan.

Rakentamishanke yhdessä muiden maakunnan reuna-alueille keskittyvien tuulivoimahankkeiden kanssa ei yksinomaan edistä maakunnallisia tai valtiollisia kestävyystavoitteita. Vaikka tuulivoima korjaa päästökulutilannetta suuremmassa kuvassa Pirkanmaalla ja edistää uusiutuvan energian käyttöä koko maassa, se ei aidosti vähennä paikallisia hiilipäästöjä tai vahvasta hiilinieluja, vaan voi

ristiriitaisesti jopa hidastaa vihreän siirtymän toteutumista sijoituspaikkakunnalla ja antaa edellytyksiä pitäytyä totutuissa toimintatavoissa.

8. Aiemman palautteen vaikutus, vaikutusarvioinnista tehdyt päätelmät

Tähän mennessä prosessista on syntynyt vaikutelma annetun palautteen ohittamisesta, ellei se lähtökohtaisesti sisälly YVA-viranomaisen koostamaan lausuntoon. Hankkeen tiedotustilaisuudessa on kuitenkin vahvasti korostettu sitä, että palautteella on vaikutusta. Kaavaselostukseen tuleekin liittää riittävän yksityiskohtainen ja eritelty selvitys siitä, millaista kehitystä hankkeen aikana on tapahtunut palautteen myötä.

Esitämme myös että hankkeesta käytävää keskustelua helpotetaan lisäämällä selostukseen yksiselitteisemmin ymmärrettävä merkittävyyttä ilmaiseva ja visuaalinen jana
Muutoksen suuruutta kuvaavien luokkien yleispiirteiset sanalliset kuvaukset “suuri kielteinen vaikutus, kohtalainen kielteinen, vähäinen kielteinen, ei muutosta” olisi helpompi ymmärtää esimerkiksi asteikon 1–4 avulla, jossa arvo 1 “ei muutosta” on janan alku ja suuri kielteinen vaikutus asettuu arvoon 4 (jos vaikutus on valtakunnallinen) janan oikeaan päähän.

“Kohtalainen kielteinen vaikutus” (3), aiheuttaa voimakkuudeltaan selvästi havaittavissa olevan paikallisen kielteisen muutoksen. Tuulivoimarakentamisen merkittävimmät kielteiset muutokset ovat aina nimenomaan paikallisia. Tämä tulisi selvästi käydä ilmi arviointikeskustelun pohjaksi.

Tampereella 21.12.2022

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Antti Virnes
puheenjohtaja

Sari Hämäläinen
järjestösihteeri

Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry

Jukka T Helin
puheenjohtaja

Parkanossa 21.12.2022

Ylä-Satakunnan ympäristöyhdistys ry

Arja Pihlaja
puheenjohtaja

Marja-Liisa Herrala
sihteeri